

Список бібліографічних посилань

1. Загальна теорія держави і права / за ред. В. В. Копейчикова. Київ : Юрінком, 1997. 620 с.
2. Чубенко А. Г., Лошицький М. В., Бичкова С. С., Котляревський Я. В. Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Київ : Ваїте, 2015. 816 с.

Одержано 01.11.2018

УДК 343.4

Катерина Анатоліївна ГУСЕВА,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,

доцент кафедри адміністративної діяльності

Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ

Відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС Україна зобов'язалась поступово наближати своє законодавство до законодавства Європейського Союзу щодо дотримання гендерної рівності, зокрема, для забезпечення рівних можливостей для жінок та чоловіків у працевлаштуванні, освіті, професійній підготовці, економіці та суспільстві тощо.

У листопаді 2011 року Україна підписала Стамбульську конвенцію «Конвенція Ради Європи про боротьбу з насильством щодо жінок та домашнього насильства». Конвенція є фундаментальним документом, який зобов'язує уряди країн, які його підписали, вжити конкретних заходів для боротьби з усіма формами насильства щодо жінок – від сексуальних домагань, побиття, примушування до шлюбу та каліцтва жіночих геніталій.

Категорично проти ратифікації Стамбульської конвенції виступила Всеукраїнська рада церков. Її члени наголосили що вони проти домашнього насильства. Причина їхньої позиції – «проблемна термінологія», яка використовується у конвенції, а саме слово «гендер».

Також на практиці залишається ще чимало проблем у сфері правосуддя, надання правової допомоги, зокрема, через існуючі гендерні стереотипи, недостатні знання щодо прав, обмежений доступ до правової допомоги.

Відповідно до протоколу наради від 26 березня 2018 року «Щодо пріоритетних напрямів реалізації гендерної політики на 2018 рік» наголошується на необхідності системного опрацювання питання гармонізації і врегулювання термінології, у тому числі юридичної, щодо гендерно зумовленого насильства, а рамках імплементації законів України «Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» та «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Така необхідність обумовлена та сприятиме:

- гармонізації положень чинного законодавства;
- протидії дискримінації за гендерною ознакою, що дасть змогу імplementувати міжнародні стандарти протидії домашньому насильству, забезпечити комплексний підхід до запобігання будь-яким формам насильства стосовно жінок, узгодити політику гендерної рівності та профілактику насильства, передбачені чинним законодавством України та розширить коло осіб, які підпадають під дію чинного законодавства;
- запровадженню додаткових заходів, спрямованих на створення запобіжних і захисних механізмів боротьби з усіма формами гендерно зумовленого насильства (домашнє насильство, сексуальне насильство, переслідування, сексуальні домагання, примусові шлюби, каліцтва жіночих геніталій, примусові аборти, примусова стерилізація), чим буде забезпечено відповідність законодавства України сучасним європейським стандартам у цій сфері;

Свобода від насильства – основне право людини. Домашнє насильство це – один із найчастіших видів злочинів, які вчиняються щодня. Але соціальний тиск такий сильний, що багато жертв сприймають насильство як невідворотне явище в житті і не повідомляють про нього. Інших потерпілих, які мають мужність звертатися по допомогу до органів влади,

інколи відсилають назад, не сприймаючи їх серйозно. Інші не можуть знайти захист і справедливість через слабкість правової бази [1].

У 2014 р. Фонд народонаселення ООН опублікував результати дослідження стосовно поширеності насильства щодо дівчат та жінок в Україні, проведене шляхом опитування 1 606 жінок з репрезентативної вибірки в національному масштабі. Результати дослідження показали, що: 21,6 % жінок віком 15–49 років упродовж життя зазнавали фізичного, психологічного або сексуального насильства з боку нинішнього чи колишнього партнера; 7,9 % жінок віком 15–49 років упродовж життя зазнавали сексуального насильства з боку партнера або іншої особи; кожна шоста жінка в Україні пережила принаймні одну з форм насильства з боку інтимного партнера протягом останніх 12 місяців [2].

Насильство в сім'ї – домашнє насильство (далі – ДН) дорого коштує суспільству. Дані дослідження, проведеного в 2017 р. Фондом народонаселення ООН, показали, що економічні втрати, які несе українське суспільство внаслідок насильства щодо жінок, сягають до \$208 млн на рік, при чому 2 «Економічні наслідки насильства щодо жінок в Україні», здійснено Українським центром соціальних реформ на замовлення Фонду народонаселення ООН, основна частина витрат, що зумовлені насильством щодо жінок, лягає на плечі самих постраждалих, і може сягати до \$190 млн на рік (тобто становить більше 90 % сукупних економічних витрат суспільства). Проблеми в реагуванні на випадки домашнього насильства та гендерно зумовленого насильства з боку правоохоронних органів це дослідження, яке проведене у 2016 році ГО «Ла Страда Україна» та Женевським центром демократичного контролю над збройними силами (DCAF) з питань реагування системи кримінальної юстиції на насильство щодо жінок, приходять до висновку, що воно неефективне. За даними було виявлено три показники неефективності, які врешті-решт призводять до безкарності кривдників: Неповідомлення: система кримінального правосуддя неспроможна охопити більшість випадків НЖ/ДН. Наприклад, за даними звітів про поширеність насильства щодо жінок та дівчат, в Україні щороку приблизно 1 850 000 жінок віком 15–49 років зазнають ДН. Проте у 2015 році поліцією було зареєстровано лише 83 740 звернень про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 173–2 КУпАП (насильство в сім'ї). Втрата справ: у більшості випадків НЖ/ДН, повідомлених у поліцію, провадження в системі кримінального правосуддя припиняються і не приводять до засудження. Наприклад, з 1 049 випадків зґвалтування, повідомлених у поліцію впродовж 2016 року, за вказаний період було засуджено на виході з ланцюга правосуддя лише 61 гвалтівника. Нестримувальна практика винесення вироків: наявна практика не стримує кривдників від скоєння НЖ/ДН. Наприклад, серед порушників, звинувачених у кримінальних злочинах щодо НЖ/ДН, що караються позбавленням волі, тільки троє з десяти фактично засуджуються до тюремного ув'язнення. Неефективне реагування системи кримінального правосуддя на НЖ/ДН призводить до високого рівня повторних злочинів, а також сприяє підтриманню суспільного середовища, яке створює умови для НЖ/ДН. [3]

Отже, Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», який набрав чинності 8 січня 2018 року впроваджує комплексний підхід у боротьбі з домашнім насильством. Так передбачається: розширення кола кривдників; введення термінового заборонного та обмежувального приписів стосовно кривдника; взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи; направлення кривдника на проходження програми для кривдників; розширення повноважень Національної поліції України у випадках домашнього насильства; доповнення переліку суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; створення Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі; повернення штрафів, як виду стягнення за вчинення домашнього насильства [4].

Законом впроваджується нові положення про криміналізацію домашнього насильства, що дозволяє говорити про це, не як про адміністративний проступок, а як про кримінальний злочин. Окрім того, за її словами, у запропонованих цим законопроектом змінах до процесуальних кодексів прописані процедури звернення постраждалих до суду та отримання захисного припису, який забороняє кривднику наблизитись до постраждалої особи.

Необхідно зазначити, що це великі новели у Кримінальному кодексі та Кримінальному процесуальному кодексі. Сам по собі новий закон «Про запобігання та протидію домашньому

насилю» несе в собі ці новели. Певні моменти вже діють. Вчинення злочину в присутності дитини – це буде обтяжуюча обставина, яка впливатиме на покарання особи. Вчинення злочину щодо подружжя (неважливо, чи це зареєстроване подружжя, чи співмешкання, близькі особи, розлучені особи) – все це має бути враховано суддею при винесенні вироку та при вирішенні питань щодо покарання особи. У новому законі особливу увагу звернено на взаємодію та координацію між всіма суб'єктами, які мають протидіяти цьому явищу, а найкраще – запобігати, щоб у подальшому ми мали зниження темпів і зменшення найбільш яскравих у негативному сенсі форм. Одним із них стане склад злочину, передбачений статтею № 126, а саме: домашнє насильство. Умисне, систематичне, фізичне, психічне або економічне насилля над одним із членів подружжя іншим, незалежно від статі, стане кримінально караним. Крім того, обмежувальний припис діє лише частково, а терміновий заборонний припис не діє взагалі на даному етапі. Рішень приймаються дуже мало.

Більше того, одним із ризиків, що буде враховуватись при обранні запобіжних заходів, у тому числі й триманні під вартою, стане так званий летальний ризик у справах про домашнє насилля. Це можливість доступу до зброї і можливість переслідувати особу, яка визнається потерпілою [5].

Список бібліографічних посилань

1. Вілс Ентоні, Калашник Ольга. Протидія домашньому насильству : практ. посіб. для поліцейських / Рада Європи. 75 с. URL: <https://rm.coe.int/cvavgu-jan2018-4-ua-web/16807874e0> (дата звернення: 19.10.2018).
2. Фонд Народонаселення ООН в Україні : сайт. URL: <http://www.unfpa.org.ua/publications/470.html> (дата звернення: 19.10.2018).
3. Laferté A., Levchenko K., Cherepakha K., Lehenka M., Socquet-Juglard M. Criminal justice practice and violence against women. Assessment of the readiness of the Ukrainian criminal justice system to implement the principles of the Istanbul Convention Editorial contribution by: Heather Huhtanen / DCAF, «La Strada – Ukraine». Kyiv : Agency Ukraine, 2017.
4. Про попередження насильства в сім'ї : закон України від 15.11.2001 № 2789-III : втратив чинність на підставі закону № 2229-VIII (2229-19) від 07.12.2017 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14> (дата звернення: 19.10.2018).
5. Зміни в законодавстві проти домашнього насильства: до чого готуватимуть прокурорів? // Громадське радіо : сайт. URL: <https://hromadskeradio.org/programs/kyiv-donbas/zminy-v-zakonodavstvi-proti-domashnogo-nasyistva-do-chogo-gotuvatymut-prokuroriv> (дата звернення: 19.10.2018).

Одержано 01.11.2018

УДК 343.123.12

В'ячеслав Віталійович ДАВИДЕНКО,

кандидат юридичних наук,

*заступник начальника Головного управління Національної поліції в Харківській області –
начальник кримінальної поліції*

ПРО ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ В ГРОМАДСЬКИХ МІСЦЯХ

Організація і тактика дій працівників кримінальної поліції у межах оперативно-розшукового забезпечення досудового розслідування має свої особливості, обумовлені, насамперед, керуючою роллю слідчого, який є керівником у розслідуванні конкретного злочину. Втім, слід зазначити, що не дивлячись на загальну мету розслідування, кожен з учасників процесу діє доступними йому методами і засобами з точним розмежуванням професійних повноважень.

Оперативно-тактичні ситуації, в яких опиняється оперативний працівник кримінальної поліції під час досудового розслідування злочинів проти власності, вчинених у громадських місцях, характеризуються різноманітністю, й, умовно, можуть бути класифіковані на групи за низкою підстав.